

Pinksterbloem (*Cardamine pratensis* L.)

Arjen Neve

Toen ik eens zaad wou vergaren van de pinksterbloem, was de oever van de vijver, waarlangs ik een grote groep van deze planten wist, net gemaaid. Vruchten of restanten daarvan vond ik helaas niet. Het jaar daarop weer hetzelfde liedje. Nog een jaar daarop viel het me op dat de pinksterbloem zich daar ter plaatse sterk had uitgebreid. Dat was niet het gevolg van zaadverspreiding, want daarvoor was er veel te vroeg gemaaid. Maar de pinksterbloem is, als het over de vermenigvuldiging gaat, niet voor één gat te vangen.

Groot geslacht

- 74 De pinksterbloem behoort tot het geslacht veldkers (Cardamine) van de kruisbloemenfamilie (Cruciferae). Veldkers is een van de grootste geslachten van de familie. Het heeft circa 160 soorten, die over de gehele wereld verspreid voorkomen. In Nederland en België zijn vijf soorten inheems. Daarvan is de pinksterbloem de meeste algemene soort. Pinksterbloem houdt van een vochtige standplaats. Hij is daarom veel te vinden in vochtige graslanden, natte bossen en langs waterkanten. De vorm van de plant is zeer variabel, hetgeen een gevolg is van de variatie in standplaats.

Geveerde bladen

Pinksterbloem is een overjarige plant, die overwintert met een rozet van grondstandige bladen. Daaruit ontwikkelt zich in het voorjaar een rechtopstaande, wel of niet vertakte, bebladerde stengel. De bladen zijn geveerd. De stengelbladen boven aan de plant verschillen duidelijk in vorm van die van het rozet onder aan de plant. De blaadjes van de stengelbladen zijn langwerpig en elliptisch, die van de onderste bladen eirond met een onregelmatige tanding.

Lila bloemen

Eind april begin mei staat de pinksterbloem meestal in volle bloei. De bloemen staan in eidelingsse trossen aan de stengel. Gewoonlijk zijn ze lila gekleurd met donkere aderen. Er komen ook vormen voor met lichter gekleurde of bijna witte bloemen. De geur van de bloemen neemt in intensiteit toe naar het begin van de kroonbladen. De vier kelkbladen zijn onderaan komvormig. Ze staan dicht tegen de kroonbladen, ook 4 in getal, en houden het ondereinde daarvan bijelkaar. Daardoor wordt een kort buisvormig deel gevormd, dat bescherming biedt aan de nectariën. Er

zijn zes meeldraden, twee korte en vier lange. Rond de voet van de korte meeldraden ligt aan de buitenzijde een ringvormig nectarium. Tussen de lange meeldraden wordt, zij het in mindere mate, ook nectar afgescheiden via een klein bolvormig nectarium. De afgescheiden nectar kan tijdelijk in de uitholling van de kelkbladen worden opgeslagen. Tijdens de bloei groeien de lange meeldraden verder uit en reiken de helmknoppen tot boven de stempel. Ze maken bovendien een draaiende beweging naar de korte meeldraden. Op die plaats is er in de bloem de meeste ruimte om bij het nectarium van de korte meeldraden te komen.

Opspringende vruchten

Voor zaadvorming is de pinksterbloem afhankelijk van insectenbezoek, want de plant is zelfsteriel. Dat wil zeggen dat er bij bestuiving met stuifmeel van de eigen plant geen zaden worden gevormd. Van de kruisbloemenfamilie zijn de soorten van de veldkers de enige die door middel van het opspringen van de vrucht het zaad verspreiden. De vrucht is een hauw, die plat van vorm is. Bij rijpheid springt hij met twee kleppen open. Na het loskomen rollen de kleppen snel op, waardoor de zaden van het tussenschot worden losgerukt en weggeslingerd tot op een afstand van maximaal 2,40 m.

Bijenbezoek

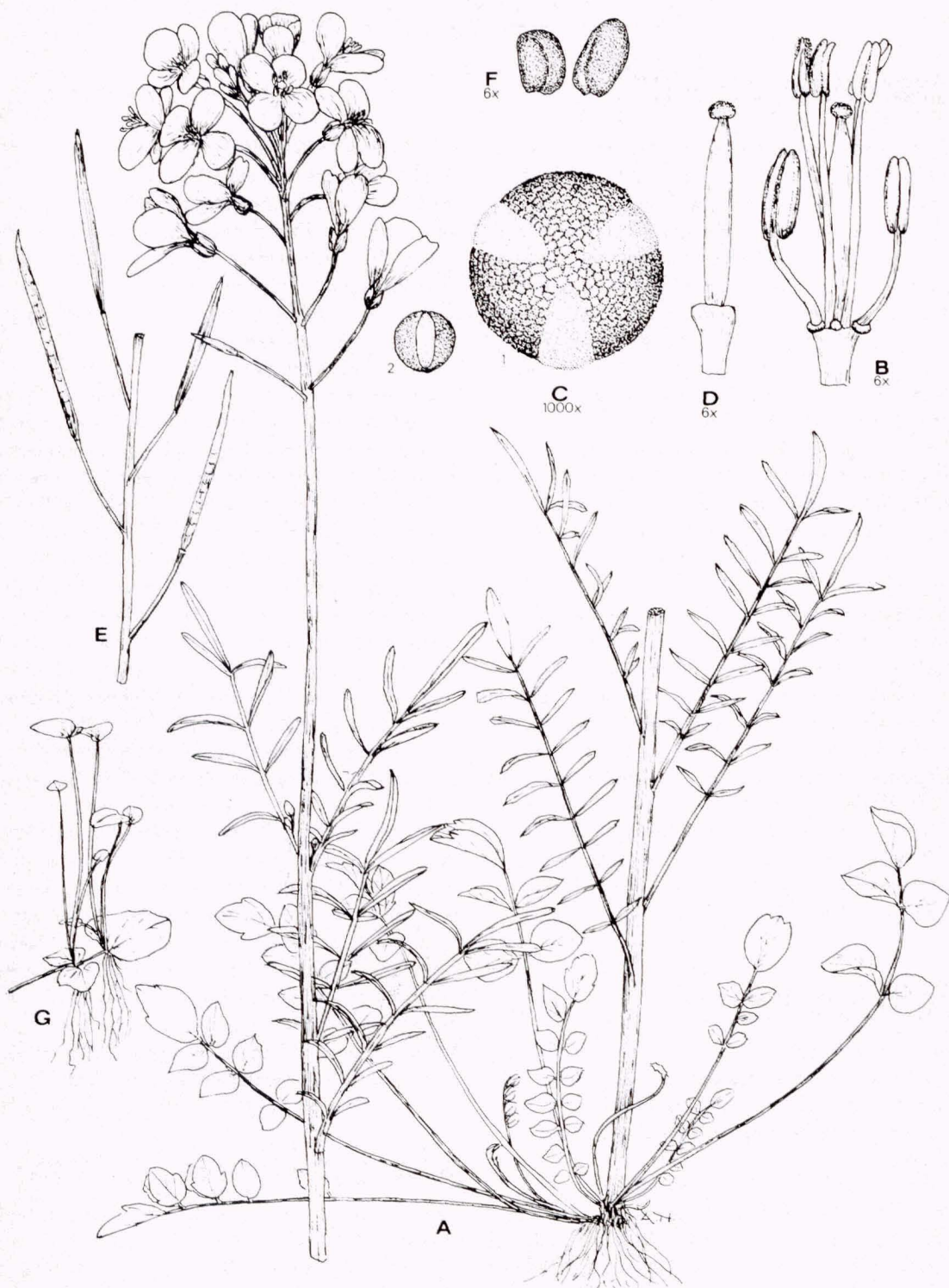
Zowel nectar als stuifmeel wordt door de bijen op de bloemen verzameld. Het bijenbezoek is erg vluchtig. Soms bezoeken ze wel zo'n 20 bloemen per minuut. Het meeste stuifmeel komt vrij tijdens de voormiddag. Gedurende een periode van 1-4 dagen komt het stuifmeel in een bloem vrij. De stuifmeelkorrels hebben een oppervlak met een grove netstructuur en brede kiemopeningen, die bijna van pool tot pool lopen. De stuifmeelklompjes zijn lichtbruin. De nectar bevat vooral vruchtesuiker en druivesuiker.

Vermeerdering

De pinksterbloem kan zich vegetatief vermeerderen. Als een blad op de grond komt te liggen kunnen zich in de bladoksels worteltjes vormen en ontstaan er nieuwe plantjes.

Literatuur

Schneider, S. (1935): Untersuchungen über die Samenschleudermechanismen verschiedener Rhodales. Jahrb. f. Wiss. Bot. 61: 661-704.

Pinksterbloem (*Cardamine pratensis* L.)

A bloeiende plant; B meeldraden en nectariën; C stuifmeelkorrel: 1 polair, 2 equatoriaal; D stamper; E vruchten; F zaden; G plantje dat zich uit een blad heeft gevormd.